

ΠΡΟΤΕΛΕΙΑ  
DE  
Optimaratione legen-  
di libros noui Te-  
stamenti,

Conscripta à

IOAN. IACOB. GRYNÆO,

*Vt in publica Disputatione xxvj. Maij, Theologicè &  
scholasticè declararentur*

À

M. GALLO RHORMANNO,  
Transsylvuano.

I. M. I.

*Regnet amor veri, verum spectate docentes:  
Candida pax Christi seruos decet, ira Sophistas.*

BASILEÆ,

Anno

M. D. XCI.

ILLVSTRI DOMINO FRANCI-  
SCO BANFI LOSONCI, COMITI DO-  
bocensi, Baroni ab Hunjad, Domino in Bonci-  
da, &c. precatur τὰ πρὸς ἑωυτὸν  
ὁ δὲ δέκτωρ,

IOHANNES IACOBVS GRYNÆVS.



ENEROSE Comes, Quum animus ferret Libros novī  
Fæderis, in Basiliensi nostra Academia, cum bono Deo, (li-  
brorum & capitum argumētis & partitionibus ἀπὸ τοῦ  
ἁποστόλου) breviter & analyticè ἀπὸ τοῦ ἑωυτοῦ: visum mihi fuit,  
eius rei initium facere à Disputatione, De optimaratione legendi libros  
novi Testamenti: & in ea adhibere δὲ τὸν ἀριστότερον, eruditissimum iuve-  
nē, M. Gallum Rhormannum, qui recens ex Argentinēsi Academia, quam  
diligō & magnifacio, ad nos sese contulit.

Enimverò, si me vivere & valere Dn. Iesus volet, dabo operam, ut de  
precipuis Historijs, Concionibus & Disputationibus, sacras οὐστῆρας in-  
stituam, omīssis Retiarijs & Mirmillonibus illis, qui gladiatorio animo ad-  
me affectant viam, & provocando sacrum meum ad manifesta menda-  
cia silentium, ut abrumpam, efficere sat agunt.

Tibi verò, inchyte Domine, qui, ut accepi, in τῇ ἐκείνῃ σχολῇ καὶ ἀδελφείᾳ,  
Heydelbergæ: nunc autem in Sapientie civilis, Oratoriæq; palestra, Ar-  
gētine, cum tua laude versaris, Athenas nostras Helueticas, εἰς ἃς διδόντῃ,  
visurus, mitto hæc theologica πόρισμα, quæ ut tibi tanto magis probetur,  
& ipse non opera mea, sed rei, quæ divina est, ergò, commendem, exote-  
rici illius Demosthenis voce utar: Ἀπὸ τοῦ μὲν, ἵνα δὲ τὸ δὲ τὸ μὲν.

Benè sit tibi, Comes magnamine, & Decio, tuo in periodo Academica  
virtutis & artis ἐργασίᾳ: Dominus Iesus vos duos custodiat ab omni  
malo, & instruat omni vero bono.

P. P. Basileæ, die emortuali Constantini magni, qui 22.  
Maij, incidit in annum Chri-  
sti 342.

86

DE OPTIMA RATIONE  
LEGENDI LIBROS NO-  
vi Testamenti.

I. Cynosura.



V O D de Euangelio secundum Io-  
hannem dicitur: *Hæc scripta sunt ut  
credatis Iesum esse Christum Filium Dei,  
& ut credentes, vitam habeatis per no-  
men eius*, cap. 20. 31. id ipsum & de  
cæteris novi Testamenti Libris in-  
telligi debet.

II.

Vtrumq; ergo pius Lector firmiter credat, & *Hunc  
Iesum esse Christum illum Patribus promissum: & Se cre-  
dentem vitam habere per illius nomen.*

III.

Ardente autem corde, ut, *Sibi Iesum esse Christum, &  
se vitam æternam per nomen eius habere*, discat, accu-  
ratè consideret, Prolegomena generalia & specialia.

IIII.

Prima & maximè generalia Prolegomena de Cau-  
sis, hæc sunt.

1. *Euangelij Finis* q̃, est *CHRISTVS*, collectiuè  
sumto vocabulo, de capite & de viuis illius mystici  
Corporis membris, 1. Cor. 12. 12.
2. *Efficiens est* Deus ille Pater, cuius est etiã noster  
Christus, & qui huiusce caput est, 1. Cor. 3. 23. & 1. 1. 3.
3. *Materia est* idem Christus, sed quatenus suis fa-  
ctus est sapientia à Deo, iustitia, sanctificatio, redem-  
tio, 1. Cor. 1. 30.



## DE RAT. LEGENDI LIBROS

4. *Forma est* ipsa omnium credentiū ἀνακεφαλαιώσις, sub eo Iesu, qui idem heri, hodiè & in secula Christus est, Eph. 1. 10. Heb. 13. 8.

### V.

Secunda & specialia Prolegomena sunt, de Inscriptione, & de ipsis Libris.

Inscriptio autem hæc est: *IESV Christi domini nostri Testamentum*. In ea consideret Mens pia, Testatorem *CHRISTVM*, Hebr. 9. 15. Testes Apostolos & Euangelistas, Act. 1. 8. Tabulas, ipsos videlicet Libros. Hæredes, Rom. 8. 17. Hæreditatem, Matt. 25. 34. 1. Pet. 1. 4. Relationem quæ est inter Testatoris promissionem & inter Hæredum fidem, Rom. 4. 16.

### VI.

In Libris porrò velut Re subiecta, occurrunt Theoremata Theologiæ, & docendi Forma.

Theologiæ theorematū exemplar est Symbolum Apostolorum.

Traduntur autem illa Absolutè & Relatiuè.

Absolutè quidem, tum theoricè, per doctrinam & per prophetiam de rebus complendis: tum practicè, per historiam de Archetypo Christo, & de Ecclesiæ primitiæ praxi, quæ sanè posterioribus bona fide sequenda est.

Relatiuè autem, quum instituitur promissi & exhibiti Euangelij collatio, Rom. 1. 2. Eius hæc syllogistica adumbratio esto.

*Testantur Moses & Propheta,*

Messias, & filius & Dominus Davidis, ex virgine natus, Sacerdos, Rex, Propheta, suis omnibus auctor erit benedictionis.

*Ait.*

# NOVI TESTAMENTI.

*Attestantur Euangelistæ,*

Hæc omnia conveniunt vni D. IESV Nazareno.

*Concludunt itaque Apostoli,*

Est ergo Christus, in quo vno est salus, Act. 4. 12.

## VII.

Forma docendi constat duobus, Methodo & Elocutione: Libris accidentaliter distinctis, numero, inscriptionibus, capitibus, versibus.

Methodi essentialis, & in genere considerata, hic typus est.

1. Tim. 3. 16. *Et citra controuersiam magnum est Pietatis mysterium: Deus conspicuus factus est in Carne: iustificatus est in Spiritu: conspectus est ab Angelis: predicatus est Gentibus: fides illi habita est in mundo: sursum receptus est in gloriam.*

Eiusdem in specie consideratio, Dispositionem & Declarationem complectitur.

Dispositionis, quæ à causis, velut prioribus, ad effecta, tanquam posteriora syntheticè progreditur, hoc exemplar esto.

Iohan. 3. 16. *Ita enim Deus dilexit Mundum, ut Filium suum unigenitum dederit, ut quisquis crediderit in eum non pereat, sed habeat vitam eternam,* Rom. 8. 29. 30.

Declaratio ignoti per notius, his potissimum modis instituitur.

1. Per testimonia noui fœderis, quibus Euangelium promissum illustratur.

2. Per collationē Euangelij & Sacramentorū eius.

3. Per collationem Sacramentorum inter sese.

4. Per collationem Doctrinæ & Experientiæ spiritualis.

A 3

5. Per



## DE RAT. LEGENDI LIBROS

5. Per antithesin Christi & Antichristi.

6. Per antithesin factorum Ecclesiæ & Mundi.

### VIII.

Elocutio constat, verbis, aliàs propriis, aliàs trāslationibus, quibus tanta inest perspicuitas, vt ad salutem scitu necessaria, ab iis qui veritatis cognoscendæ cupidi sunt, Spiritu sancto præeunte, faciliè addisci, & obscuriora illustrari tandem possint.

Variatur tamen illa, Personarum & Rerum respectu, ac proinde constat, Concionibus *θεπναῖς*, Colloquiis familiaribus & publicis, Disputationibus cum iis qui veritatem, seu quæsiuerunt, seu oppugnaverunt, Prophetiis de Rebus futuris, Historiis, &c.

### IX.

Complectuntur itaque Libri novi Testamenti historiam *καὶ τὴν διορθώσεως*, in quem incidit Mundi *παλιγγενεσία* quædam & renouatio, cuius tamen complementum differtur vsque ad tempora Restitutionis omnium, Heb. 9. 10. Act. 3. 21.

Illud tempus, non minus admirandum, quàm quod cum Mundo cōdito cœpit, DEI ipsius humanum genus alloquentis paterna voce, beatum censerì potest. Hic autem obseruent Pij.

1. *Quis, & quorum voce loquutus sit?* Deus multis vicibus multisque modis olim locutus Patribus per Prophetas, vltimis diebus hisce locutus est nobis per Filium, Hebr. 1. 1. Hic verò, & loquutus est per Apostolos, Act. 4. 33. & nunc loquitur per Pastores & Doctores, Eph. 4. 11.

2. *Quos & quo fine?* Omnes Gentes, vt resipiscant, Matt. 28. 19. Act. 17. 30.

3. De

# NOVI TESTAMENTI.

3. *De quo loquutus est, & ad huc loquitur?* De eo, Qui est, Qui erat, & Qui venturus est, videlicet de Iesu Christo, qui est fides ille testis, primogenitus ille ex mortuis, ac princeps regum terræ: qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris per sanguinē suum: & fecit nos reges ac sacerdotes Deo & Patri suo, Apo. 1. 4.

4. *Quo fine?* Ad laudē glorioſę ſuę gratię, qua nos gratis effecit ſibi gratos, in illo ſuo dilecto, Eph. 1. 6.

## X.

Itaque Theologiæ Candidatis, divinas legentibus Scripturas, etiam atq; etiam commendamus nobile apophthegma Auguſtini: *Legentibus Deus loquitur.* In Pſal. 85. Audiant attentē etiam in Muſeis ſuis, Deum per Scripturas loquentē, & eidem obedian. Rectē enim idem Auguſtinus: *Quæ eſt, inquit, iſta ergo perverſitas, lectioni nolle obtemperare, dum vult ei vacare: & ut quod bonum eſt diutius legatur, idē facere nolle quod legitur?* Quis enim neſciat tantō citius quenque proficere quum bona legit, quantō citius facit quod legit?

Addo autem & has præclaras ſententias Patrum.

Multō melius eſt, ait Hieronymus, *Scripturas legere, quàm augendis & cumulandis opibus inhiare.*

Idem: *Omni, ait, ſtudio legenda nobis Scriptura ſunt, & in lege Domini meditandum die ac nocte, ut probati trapezita ſciamus, quis numus probus ſit, quis adulter.*

Cyrillus Alexandrinus: *Antē omnia, inquit, quando locum Scripturæ rectē intelligere volumus, tria diligenter conſideranda ſunt, TEMPVS, quando ſcriptum eſt quod dicitur: PERSONA quæ dicit, aut per quam dicit, aut de qua dicitur: & RES propter quam, aut de qua ſcribitur. Sic enim abſq; errore ſenſum poterimus verum inveſtigare.*

Bernar-



DE RAT. LEG. LIB. NOVI TESTAM.

Bernardus: *Quo Spiritu Scriptura facta sunt, eo Spiritu legi desiderant: ipsa etiam intelligenda sunt. Nunquam ingredieris in sensum Pauli, donec usu bona intentionis in lectione eius, & studio assidue meditationis Spiritum eius imbiberis. Nunquam intelliges Dauidem, donec ipsa experientia, ipsos Psalmorum affectus indueris.*

Sir, ait Hieronymus, *ipsa lectio temperata, cui finem consilium, non lassitudo, imponat: nam studium intemperans lectionis in reprehensionem cadit: & quod laudabile est in suo genere, fit nimietate sui culpabile.*

Optimus, inquit Hilarius, *Lector, qui non cogit illud dictis contineri, quod ante lectionem praesumerit ad intelligendum, sed qui dictorum intelligentiam expectat.*

Iis denique qui negant solam canonicam Scripturam mensuram esse fidei, oppono dictum Basilij, quod extat in Epistola ad Eustathium medicum: ἡ θεόπνευστος ἡμῶν Διακονία τῶ γεαφῇ: καὶ παρ' οἷς αὐτὸς ἐρεθῇ πὰς δούλῳ ματα συνωδῶ τοῖς θεοῖς λόγοις, ἐπὶ τῶ τοῖς ἡξει πάντως τῆς ἀληθείας ἡ ψῆφός.

SIT DEO GLORIA.

